

НАША НІВА

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул., № 29.
Цэна с перасылкай і дастаўкай на 1 г. 2 р. 50 к., на 6 мес.—1 р. 25 к. на 3 м.—65 к., на 1 мес.—25 к. За граніцай: на 1 г.—4 р. на 6 мес.—2 р. 3 мес.—1 р. Перамена адрэсу—20 кап.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй старонцы па 20 кап. за лінейку малымі літарамі Рукапісы і карэспандэнцыі, прысланыя у рэдакцыю, павінны быць чытальна напісаны с праўдзівай фаміліяй і адрэсам таго хто не прысылае. Можна такжэ падпісаць прозвішчэ разам з фаміліяй, хто не захочэ каб была надрукавана праўдзівая фамілія Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакцыі. Рэдакцыя паклае за сабой права папраўляць і ўкарачваць прысланыя рукапісы і аўтарам назад іх не звяртае.

Год IX.

17 Красавіка 1914 г.

№ 15

С прычыны навалу работы у друкарні „Вялікодная пісанка“ спазнілася: будзе разаслана пры чародным 16 нумары.

Мэксыканская вайна.

Між паўночнай і палудзеннай Амерыкай цягнуцца на даволі вузкім паяску зямлі старонка Мэксыка Гэта суседка Паўночных Злучэных Штатаў дужа неспакойная: розныя партіі ваюць тамака між сабой і то адна то другая захоплівае ўласць у свае рукі, распраўляючыся суроа з даўнейшымі гаспадарамі.

Апошні гаспадар-прэзідэнт Мэксыканскай рэспублікі, Хуэрта, каб умацаваць сваю ўласць, пачаў вельмі ціснуць мэксыканскі парламэнт і шчырых староннікоў канстытуцыі. І праз увесь час яго гаспадаркі йдзе ў Мэксыцэ рэвалюцыя, то заціхаючы, то ізноў разгараючыся.

Апошнімі часамі рэвалюцыя ізноў узмацовалася. Хуэрта не пашанаваў ніякіх законаў ды рабіў усё, што яму зажадалося. Урэшці задзёрся ён і з сваёй шмат дужэйшай суседкай — Паўночнай Амерыкай.

Пачалося з драбніцы: урадовае войска абстрэляло лодку, на каторай з амерыканскаго карабля ехалі на бераг матросы. Тады амерыканскі прэзідэнт Вільсон загадаў, каб Хуэрта перапрасіў амерыканцоў. Пачалася спорка, і ўрэшці Амерыка паслала у Мэксыку свае броненосцы, ды пасля нядоўгай бітвы быў захоплен горад мэксыканскі Веракру.

Хаця амерыканскі ўрад абвесь-

ціў што Амерыка ня хочэ ваеваць з Мэксыкай, а толькі жадае пакараць Хуэрту, усё-ж такі мэксыкянцы лічуць, што Амерыка, пачаўшы вайну, мае другую мэту: захапіць усю старонку. І ў гэтым ёсць многа праўды: Мэксыка — край з дужа багатай прыродай, і на яго даўно ласы амерыканскі капіталісты, каторым многа карысці суліць зававанне Мэксыкі. Ведаюць гэта Мэксыкянцы і ня веруць Амерыканскаму ўраду, вась з гэтай прычыны мэксыканскі партіі, каторыя дагэтуль ваевалі між сабой, кінулі гэту вайну і супольнымі сіламі ўзяліся барацьбу сваю бацькоўшчыну.

Ня веруць амерыканцам і іншыя дзяржавы — ў першым ліку Японія. Хаця яе аддзяляе ад Амерыкі цэлы акіян, а усё-ж ткі яны суседкі: пры цяперашніх параходах невяліка штука дабрацца з Японіі ў Амерыку і наадварот. Японцы ўжо даўно не маюць вока да Злучэных Штатаў, каторыя не пускаюць да сябе японскіх эмігрантоў, але Амерыка веруць у свае сілы, аб гэтым не клапоціцца. Калі-ж сіла Амерыкі ешчэ узрасла-бы пасля зававання Мэксыкі, дык мо' дренна прышлося-бы і японцам! Вось чаму яны сябруюць з мэксыканцамі ды на ўселякі прыпадак паслалі да мэксыканскіх берагоў свае броненосцы.

Урэшці недавераюць Злучэным Паўночна-Амерыканскім Штатам і дробныя Паўднёвыя рэспублікі: яны баяцца, каб сіла іх паўночных суседоў, узрастаючы усё болей і болей, не прыціснула-бы і іх. Вось, між імі нарадзілася думка арабць свой хаўрус, а пакуль што звярнуцца да Паўно-

чнай Амерыкі с пасрэдніцтвам у спорцы яе з Мэксыкай.

Хаця вайна ў Мэксыцы йдзе як мае быць, хаця амерыканцы адабываюць усё новыя гарады на беразі мора, а мэксыканскае войска ажно праз амерыканскую граўніцу перакінулося, — усё-ж такі прэзідэнт Злучэных Штатаў, Вільсон, гатоў замірыцца і прыняць пасрэдніцтва паўднёвых суседоў, — тым болей, што і іншыя эўропэйскія дзяржавы, як напрыклад Нямеччына, надта незадаволены мэксыканскай вайной і наракаюць на Амерыку.

У бліжэйшым часі справа гэта павінна выясьніцца.

Ці маем мы права вырэкацца роднай мовы?

Калі угледзімся на акружаючае нас жыццё, калі іудумацца ва ўсе яго вялікія праавы, — то мімаволі прыходзім да пракананья, што сама па сябе думка «жыць на сьвеці» вельмі добрая, але людзі часта гэта жыццё паганюць, накладаючы на яго не патрэбныя путы, ацемраючы яго адвечныя праўды і законы.

Самы важнейшы і непраломны закон жыцця — гэта людская мова, праз каторую чалавек стаў найвышэй ад усякаго стварэння пад сонцам. Сягоння мы бачым на свае вочы, як нешчасліў той чалавек, каторы радзіўся глухнямым, с каторым толькі можэм разгаварыцца знакамі, на мігі; але і гэты чалавек мае душу і умее думаць так, як і мы думаем, і калі яму на мігі пакажэш

не так, як патрэба даную реч выразіць, — гэты нямы нас не зразу-мее, і — усё чыста пойме, калі мы ня будзем прад ім крывіць душой.

Але жыццё не стварыло на сьвеці усяго чыста пад адну мерку, пад адзін калібар: не зраўняло яно лесу, не зраўняло птушак і звяроў, а ў вадзе рыб, — не зраўняло яно і людзей; дало толькі кожнай жывой істоце вялікае право па сваёй развітацця, ня сыходзіць с простаю, раз назначенай пупціны.

Разсеяўшы людзей па ўсей чыста зямлі, жыццё гэтым самым паставіло іх у адмысленыя варункі бытавання. Патварыліся народы, гасударствы, а з імі свае абычэй, свае парадкі, свае думкі і разуменнеца у кожнаго такога народу сваё роднае мова. Дайсці каб да гэткаго ладу-парадку на сьвеці, які мы цяпер бачым, патрэбало цэлыя дзесяткі тысячоў лет, а мо і мільёноў; тысячы, а мо і мільёны лет ткало жыццё сваю прыгожую на зямлі тканіну.

Сягоння налічваецца больш тысячы усякіх народнасцей; кожная з гэтых народнасцей жыве сваімі асобнымі нацыянальнымі праявам; кожная народнасць са-стаўляе, як-бы так сказаць, адну вялікую сямью-радыню, рознычыся складам сваім ад суседняй такой народнасці-сямы. І адлічаем мы кожны такі адзін народ ад другога ўсё тэй-жэ яго адвечнай ўласнай мовай, тэй мовай, якую вякі усвяцілі і ўкаранілі у ім, на якой ён і яго дзяды, с самаго пачатку свайго паяўленьня на зямлі, ўзраслі і ўзгадаваліся.

Скажэ хто не-будзь: хайбы была адна мова на сьвеці, бо і праўда — на што іх гатулькі? Яно-б то

Так і трэба ашуканцу.

(Родныя зьявы — с таго берагу).

Канцэлярскі пісец, Спірыдон Зручны, доўга не ўставаў с пасьцелі, хоць і даўно ужо прачнуўся і выспаўся у смак. У пасьцелі было так добра пацягацца, пакачывацца і разважаць с самым сабою! Але калі ўжо шанцуе, то і ў лапцях танцуе: якраз прыпаў у гэты час святы дзянёк. Работы у канцэлярскі наветоваго члена, дзе ён служыў, ня мелася. Дык чаго сьпешацца? І Спірыдон лежаў ў сваім бярогу пад даяругаю, давольны сабою і сваёю доляю. Гэтае здаволенне павялічалася ешчэ і тым, што Спірыдону прысьвіўся надта прыемны сон. На іншых момэнтах гэтаго сну Спірыдон затрымоўваўся даўжэй і перажываў іх ешчэ і ешчэ. Што яму сьнілося, можна было толькі дагадывацца, і то здалёк, кінуўшы на увагу, як ён, узяўшы са стала забруджанае мухамі «туалетнае зеркало», пазіраўся у яго, пакручываючы пяць сьветлых, пад колер сьметаны, валаскоў пад носам, вадаскоў, каторыя азначалі сабою Спірыдонавы вусы. На Спірыдона з люстэркі пазіралі такія ж сьветлыя, як і вусы, вочы, сьветлыя бровы, каторыя с першаго погляду трудна было разглядзець. Адзін толькі нос — чаравік — кідаўся кожнаму у вочы сваім доўгім, задраным у гару канцом, ахварбаваным пад бурчаным квас. І дурно было ясна, што гаспадар гэтаго носа дужа змагаўся с п'янствам, і змагаўся проста, аткрыта, часна, без усякіх там хітрыкаў — галілошчыў і толькі.

Спірыдон пазіраўся ў люстэрку доўга, покі не праканаўся, што ён — маладзец-малайцом! А то можэ не? Чаго ж на яго зазіраюцца «барышні?» О, ён толькі ня хочэ гаварыць, як ім цікавацца, бо ён перш-на-перш чалавек скромны, а другое — ведае сабе пану.

Невядома, да чаго дайшоў бы Спірыдон у сваіх думках, каб не адна праява, каторая пакіравала і думкі і усю энэргію Спірыдона у другі бок.

І вась с чаго усё гэта зачалася. Спірыдоноў нос — тут і мудрый, як хочэш — ні с таго ні с сего узяў ды засьвярбеў моцна, станоўка, запяжна. Можэ ён палічыў сябе пакрыўджаным відочным зневажэньнем свайго гаспадара, каторы пазіраючыся у люстэрку, умудраўся не замечаць такую важную асобу, якою быў яго нос. Каму ж міла такая неўвага? І вот гэты самы нос і напамніў свайму гаспадару, што ён, нос, не для якіх-нібудзь жартоў займае сваё месца, што ён не дармаед і не батрак, а шчыры прыцель і верны член у сямі другіх членоў чалавечаго цела, і што ён ня толькі нюхае ўсякую дрань і трымае соплі, а і ешчэ што-нібудзь значыць. А які вышывака ня ведае, што азначае сверб носа!

Ведаў гэта і Спірыдон. Ня ўсьпеў нос кончыць свярбець, як ужо перад ачыма Спірыдона ўстала бутэлька і чарка і мілая кампанія. Ешчэ не было такога здарэньня, каб яго нос свярбеў калі так, на ўзвівечер.

Непраўду кажуць, калі гаворуць, што дзьве работы зараз рабіць ня будзеш: Спірыдон і абгарэцці думаў і нос чухаў. Чухаў яго Спірыдон далікатна, бокам пальца, а ня кіпцем, потым

правёў па ім разоў колькі рукавом кашулі. А нос усё свярбеў на радасць канцэлярысту. Тагды Спірыдон, прыцігнуўшы даяругу, стаў шоргаць па ёй носам на права і на лева, як шаруе сваёй дэюбай варона, седзючы на стразе.

— А ўсё ж такі і ўставаць пара, — сказаў Спірыдон і падняўся.

— І дзе ж то давадзецца вышціць? — думалося Спірыдону. У самога не было і ломанаго грошыка; сябры, с каторымі ён кампанаваў, ня менш, як ён сам, прыслуховываліся да свярбу сваіх насоў, і усё свае надзеі так сама клалі у чужую кішэню. Ніхто не запрашаў яго да сябе, але вера у вышціку с прычыны свярбу носу была так вяліка, што Спірыдон ні на адзін момэнт ня думаў над тым, што нос засьвярбеў можэ з другой прычыны.

Надзеўшы манішку і прычапіўшы галыштук, Спірыдон пачаў шворыцца на закутках сваёй кватэры, шукаючы сьнеданья. Адчыніўшы шапнік, Спірыдон перабраў колькі скамечаных папэрак і толькі ў адной з іх знайшоў акасьцянешы кусок каўбасы і скарынку зацьвіўшаго хлеба. Спірыдон з мінуту пазіраў на каўбасу і на хлеб. Губы яго узварухнуліся, падаліся ўпарод, нос ешчэ болей задрэўся у гару. Відзець было, што гэта сьнеданьне не надта гарнуло да сябе, і Спірыдон шпурнуў яго ізноў у шапнік. Раздабыўшы шклянку гарбаты, Спірыдон вышці яго у прыкуску, адзеўся, узяў зухаўскую палячку і вышоў на вуліцу.

II

Спірыдон нарыхтаваўся на гдаўную вуліцу горада N, куды выплаўзало ўсё панства-чыно-

можэ было і добра, а мо і не саўсім. Скажэм, каб было аднаго толькі гатунку дзерэво, або аднаго толькі гатунку жывёліна, ці збавіна, то напэўна лёгка дагадацца, што на сьвеце было-бы далёка не так прыгожа, як цяпер ёсьць. Але калі дзерава, ці жывёліна ёсьць толькі зверху аздобай зямлі, то мова людзей ёсьць як-бы цэнтрам гэтага жыцця, яго душой, яго унутраннай аздабай.

Для мовы, для гэтай выразіцелькі душы і думак чалавека, не патрэбна ні скіпетраў, ні каронаў, як не патрэбна для сонца якога небудзь ешчэ пазалачэнага абруча, рамак. Сонца само па сабе адна аздобнасць — і золата, і брылянт. Так сама і мова якога небудзь народу ёсьць і для яго і скіпетрам і каронай яго аздобнасцю.

Бачым, што гісторыя некаторым народам выдзерла саўсім іх бацькаўшчыну, як хоць-бы ўзяць жыдоў: каля дзьвюх ужо тысяч лет беспрыстанна таўпеваюцца яны па цэлым Божым сьвеце, але гэта ім не замінае, вучучыся тэй мовы між якога народу жывуць, і сваёй не забывацца і не вырэкацца. Жыд з вамі будзе гаварыць па беларуску, а ў сваёй «школе» моліцца не па беларуску, а па свайму; дома жыдоўка-маці напевае над калыскай дзіцяці сваё роднае напеўкі; самі паміж сабой гаворюць па свайму, а не як іначэй. Ёсьць ешчэ народы, у каторых і з роду бадай ці была свая бацькаўшчына, як напрыклад цыганы, але мову сваю мелі, маюць, і згіне яна ў іх толькі тады, як зьліліся-бы яны самі на сьведзі, а зводзіцца-ж толькі завод якой нібудзь скаціны.

Сам народ можа падпаць пад чужое сільнейшае ўладарства, і часам цэлыя вякі насіць на сабе пугі няволі, але ніколі ў зававаным, ці забраным народзе ня можна выдзерці яго душы і яго роднага слова. Гэта апошняе яму матка, кормлючы дзіцятка сваёй грудзёй, перадае, як найсьвяцейшы скарб, разам са сваім пракляцьцем, таму дзіцяці, каторае вырастывае захачэло-б вырачыся роднага слова, бо гэтым самым выракалася-б і роднай маткі. Што падумала-б і перажыла хоць-бы наша матка-беларуска, каб яе дзіцятка, па сваім паўдзеньні на сьвет, адазвалася першым словам

заместа «мама», «тата» — «мамаша», «папаша»?.. Як бы так сама недарэчна выглядало, каб хто над дамавінай свайго роднага пачаў галасіць, прыгаварываць не ў сваёй, а ў чужой мове; або каб на вясельлі шлобоўнікам пачалі паяць кабеты чужую не зразумелую песьню? А вось глянем ешчэ хоць-бы на крылатыя стварэньня: ці-ж ня сьмешна-б нам паказалася, каб салавейка пачаў кукаракаць па-петушынаму, а певень пачаў кукаваць, як зязюля? Можэ толькі салавейка ешчэ прыгажэйшыя выдумываць тоны ў сваёй музыцы-сьпевае, а певень ешчэ акуратней пачынаць сваё «кукараку» а паўначы... Ужо так жыцьцё ад першаго паўстаньня на зямлі быту дало можнасць развівацца кожнай жывой натуры толькі ў сваім кірунку ды ў вечнай гармоніі с усёй прыродай акружаючай нас.

Цяпер астаномімся на нашай беларускай мове. Нам кажуць, і мы самі часта гэтаму патураем, што мова беларуская простая. А па мойму: ну і дзякаваць Богу: абы не крывая. Але разбяромся ў гэтым лепей. Некалькі соцень лет таму назад, калі Беларусь жыла сваім незалежным жыцьцём, мела сваіх князёў, сваё веча, — ці маглі тады беларусы іначэй гаварыць, як не па беларуску? Ці маглі беларускіе земляробы, сабраўшыся на веча, ці на вайну проці чужынцоў, ламаць сабе язык чужой незразумелай для іх гутаркай? Атказ на гэта хіба кожнаму падыхтуе свой розум. Пасья, калі падпала Беларусь пад ўладарства Літвы, што вышпа? «Простая» беларуская мова закавалала «крывую» сваіх зававацеляў. і законы ў гасударстве Літоўскім пішудца па беларуску; слова беларускае становіцца урадовым словам пабедніка. А мова наша была і тады не іначшая, — была таксама простая, але простая ў значэньні — не крывая, дарэчная, не заменная для агулу, для свайго народу. Літоўскі таго-часны урад (правіцельство) са сваімі князямі меў — як то кажуць — усе клепкі ў галаве, і не ўзаконіваў-бы мовы забранага народу, каб не бачыў у гэтым карысьці для сябе і для падбітых зямель.

Калі-ж с часам Літоўска-Беларускае княжэство злучылася с Польшчай і беларускую мову стала з уладу выціскаць польская,

то гэта нічуць не даводзіць, што яе прызналі горшай ад польскай. Тут была толькі ні бо́лі ні мені сіла кулака, як цяпер часта робюць іншыя гасударствы Польшча была дужэй, значыць і старалася гэту сваю моц паказаць, заводзючы свае парадкі ў прылучэньне к ёй землях. І тут вышло тое, што і сягонья спатыкаецца: беларускіе баяры і багацейшыя гаражаны, так званая «знаць», каб заслужыцца на ласку ў польскім урадзе, мець цёпленькае і выгоднае мейсца, — пачалі скідаць с сябе сваё роднае аўчынкі і напінаць чужую падробленую нашываную скуру. Адно, народ — (селяне і мястэчкоўцы) за імі не пашоў: ён цвёрда трываўся усяго таго, што яму перэказалі на Божай пасьцелі дзяды і прадзеды, і не зацёр сваёй асабеннасці, свайго аціональнага духа, астаўся да сягоняшняго дня тым, чым быў за часоў сваёй незалежнасьці хоць і валок на сябе ярмо колькіяковага чужага ўладарства.

Уліяецца пытаньне: чаму-ж так трываліся беларусы усяго свайго роднаго? Чаму, калі мо каторы і навучыўся часоў чужаго (у чужой школе, ці так у чужыне — дома усяго чыста забываўся? Ці-ж мы мелі кароткую памяць, ці не любілі асьветы? Атказ тут, як не круці мазгамі — адзін: склад душы беларуса, яго думак, звычай, поглядоў на жыцьцё быў свой і была ўсё тая мова родная, узгадываўшая яго цэлыя тысячы лет; гэта душа яго душы — мова зрадзася з ім, як зрастаецца са сваім каранём дзерэва: падкапайцеся пад дзерэва, абсячыцца да званьня яго караньні — дзерэва завяне, засохне, перэстане жыць. Беларус часта мо і не цяміў, чаму ён так трываецца сваёй гутаркі, але не трываецца яе ня мог: вырэкаючыся мовы сваёй, павінен быў вырэчыся самога сябе, выкрывіць сваю душу, вырэкаючыся павінен быў ісьці проці усяго сьвятога не падменнаго на сьведзі, проці ўсяго таго, што паказывае адменнасць чалавека ад скаціны.

Усё-ж колькісотлетняя паняверка, валачэньня ярма чужага ўладарства на сваім набалелым карку, не прайшло для нас без ніякаго знаку: яно ацемрыло і затрымало доўгіе вякі нашэ культурнае і національнае развіцьцё, яно накідаючы нам сваё вучыльні

і сваё «языкі» увялічыло нехаць к знаньню, к прасьведзі, к пазнаньню вялікіх думак людзей навукі і ідэі; асталіся мы на самым апошнім мейсцы, ніжэй парога, паміж усіх чыста славянскіх народаў; асталіся мы, як блудныя авечкі, без пуцьця, бяз веры ў новую сьветлую будучыню. Але усё-ж такі асталіся і мы самі — як народ, як нація, і асталася пры нас наша простая родная мова, праз якую усе знаюць, знае сьвет што мы не прыблуды якіе, а колькі-мільённы народ — Беларусы, заселяючы сваю адвечную бацькаўшчыну — Беларусь.

Ачунаць, глянуць па ардінаму сьмела, дружна на сьвет белы, загаманіць праўдай цэламу сьвету громка, свабодна, як калісь званы нашых вечаў, — мы зможэм толькі тады, калі пад саломянымі стрэхамі нашых хат займе пачэснае мейсца наша родная беларуская мова, кніжка, звычай і абыхай. Праз памяць на магільныя насыпы і крыжы, і пад якмi бязпечна, змарнеўшыя у нядолі, сьпяць нашы дзяды і прадзеды, праз памяць на сваіх матак, каторыя нас сваёй грудзёзю ўскармілі, — вярэкацца роднай мовы мы не маем права.

I. J.

Народ чуе.

Непрыцелі беларускаго адраджэньня кажуць, што бытцам беларускі народ астаецца глухім на кліч сваёй сьвядомай інтэлігенці. Адны гэтак кажуць дзеля таго, што мала знаюць беларускі рух, другіе, каб апаганіць наш рух і гэтым адварнуць ад яго вочы грамадзянства. Каб прыпыніць чысты ручэй беларускаго адраджэньня, яны бруднымі рукамі кідаюць у яго каменьня. Але ня гледзючы на гэта наш народ працыхаецца і радасна сустрачае раницу вясны сваёй!

Я прывяду некалькі фактоў, каторыя зразу спомніліся. Гэта, праўда, маленькіе красачкі, каторыя ледзь можна ўгледзіць на прадвесні.

У пачатку 1907 г., калі тыхеля пачалі выходзіць беларускіе кніжкі і газета, у мяст. К. у ашмяншчыне адзін інтэлігент-беларус чы-

венства. Наўперад треба было прайсьці колькі глухіх залітых гразёў, вуліц, потым пратраляваць праз рынак, дзе сягонья быў кірмаш, і ўжо тады толькі можна было трапіць на «Неўскі».

Ціха і сьветла было на душы Спірыдона Зручнаго, як у засеку багатаго гаспадара на зімоваго Міколу. Осць ён выйшоў на такую часць вуліцы, дзе быў паложан тратуар. Па другой старане вуліцы йшлі дзьве паненкі. Спірыдон напэліўся ў іх, і алроч іх нікога не бачыў. А якраз на гэты час на спатканьне Спірыдону сунулася сьвіньня, толькі што выкупаная ў гразі. Ці яна ня ведала, што спатыкала такую важную асобу, як наш Спірыдон, ці не хацела мацьчы сваіх капцікоў у гразі пасля купаньня, ці проста на сьвінячай сваёй нагуры, толькі ж яна палічыла лішнім схадзіць на бок і шарганулася бокам аб сініе джыгіналевыя штанцы Спірыдона.

— А што б цябе халера! — у вялікім гневе крыкнуў Спірыдон і са ўсяго размаху сьвіснуў палкаю па сьвінячай сьпіне. Палавіна палачкі адляцела на вуліцу, а ў руках Спірыдона засталася куртата крывулька. Сьвіньня толькі злётанька рохнула.

— Ну!

Здавалася, яна проста падумала, што паніч жартуе з ёю, а гэта ешчэ больш улавала Спірыдона. Бедны ня ведаў, што рабіць. У першы момэнт хацелася пагнацца за сьвіньнёю. Можэ б ён і пагнаўся, кды на гэты час дзьве паненкі азірнуліся. Ну, куды ж тут гнацца? Ешчэ падумаюць, чорт ведае што... Хоць бы гарадавы здарыўся — можна б было прахапіць яго, за чым паірае, чаму дазваляе сьвіньням шпацыраваць

па тратуарах. А як нічога такоўскаго не было, то прыходзілася плюнуць і даваць якую рэду сінім майткам. Глянуўшы навакол, Спірыдон заскочыў у краму, сак-так выцер сваё сініе і пашоў далей, прыгледзючыся зрадка на пляму.

— Не! треба прайсьці рынкам, покi крыху абсохнуць, — сказаў сам сабе Спірыдон і звярнуў с тратуару.

Спірыдон ішоў памалу, дзе ня дзе нават застанаўліваўся, прыглядаўся да тавару, прыслуховываўся да торгу, да гаворкі, каб пачуць што нібудзь сьмешнае і расказаць потым Кацярыне Паўлаўне. Рынак гуў тысячамі галасоў... Але ўсякі ведае, што робіцца на рынку, што можна там убачыць. Спірыдон прыпыніўся каля гуртка староў. Ох, і хітраць гэты Спірыдон! Ці яму патрэбны старцы? Не! У грамадзе народу, што стаў каля дзядоў, былі дзьве дзеўчыны — красуні, такіе прыгожыя, сьвежыя, як майскіе краскі. Спаміж староў выдзеліліся два. Сеўшы на сырой зямлі і неміласэрдна круцячы галавамі, сьпелалі гэтыя старцы, палажыўшы перад сабою шапкі. У аднаго старца была у руках ліра, просты дзерэвяны самадзьялковы струмент. Тоўстыя агрубелыя палцы спаважна перэбіралі струны. Мяккіе жалобныя зыкі вылеталі адтуль скрозь гоман кірмашны сумным тонам, ўрываўся ў душы, размякчалі сэрцы набожным кабеткам, і многа рук даставало з запазухі вузельчыкі, каб кінуць свой прапавіты медзяк у старэцкую шапку. Другі старэц, ні на кога ня глядзячы, у тахт ліры пеяў громкім, прыятным голасам, і выходзіла прыятная музыка. Але Спірыдон ня слухаў староў. О, у Спірыдона вуха наравістае: ён чуў артыстоў — цыганоў і сам сьпеваў раманцы, як напрыклад:

«Под душистой веткою сирени».

Дык дзе яму слухаць староў? А калі і стаў тут, то меў на гэта свае прычыны: збавіць час, высушыць пляму на майтках і, самае глаўнае, міргнуць разоў пару гэтым мілым вясковым красуням. Красуні зараз жэ сьцямілі Спірыдонавы погляды і пачалі перашэптывацца. Спірыдон выцяг шыю, наставіў вушы каб улавіць іх гаворку, бо знаёмства бадай што завязана.

— От — гаворыць адна: — у гэтага паніча нос! Хоць бйры у прымы: такі нос, што і матыкі ня треба асыпаць бульбу.

Гэтаго ніяк не чэкаў Спірыдон. Покі ён разважаў, як тут быць, нос сам сабою неадвольна пацягнуў воздух, пачырванеўшы ад крыўды і сораму.

— Эх, гэты пракляты нос! колькі за яго прышлося выпярпець!

Каб ня чуць ешчэ якіх жартоў, наш кавалер павярнуўся і пашоў далей.

Можна быць паўным што Кацярына Паўлаўна не пачуе сягонья сьмешнаго апаведаньня.

III

Дзень кончыўся не так, як зачаўся. Да чаго прыраўняць гэты дзень? Ён падобны да цэлага веку чалавечаго. Хто з нас браты мае, стоячы на парозі сваёй вясны, не парываўся, увесь аддаўшыся ў абладу сьветлым марам, ў неведому даль? Хто не імчаўся, як у гіз задрэўшы хвост вол, на спатканьне усякім прыгодам нягодам? Ці ня гэтак і Спірыдон зачынаў сягоняшні дзень? Ці не імчаўся і ён, як той вол, туды, куды цягнуў яго сверб носа? Але хоць мы, далёка пакінуўшы за сабою вясну

таў газету у роднай мове. Да яго прыйшоў селянін Пётра і стаў пільна прыслухівацца. Слухаў, слухаў, а пасля папрасіў газету. прытуліў яе да сэрца, як маці дзіцяні і прагукнуў:

— А мая-ж ты родная!.. Па нашаму, аб нас піша!..

Я знаў многа сёл, дзе калі прыходзіла беларуская газета селяне збіраліся у адну хату і слухалі, часта да поўначы, роднае слова, аб родных справах. Селяне у такіх сёлах з неярпеннем ждучы тое часінкі, калі можна будзе і Богу маліцца у роднай мове.

У мяст. Крывічах, Вілейскага пав., як чыталі першы раз беларускую газету, кабеты плакалі з радасці.

Можна сьмела сказаць, што ў кожным сяле, дзе тыкала ёсць падпісчык беларускай газеты, ёсць грамада селян, каторыя з любоўю чытаюць роднае слова, ведама, калі падпісчык газеты не хавае. Цікавацца родным друкаваным словам не тыкала ўзрослыя, але навет дзеці. Нідаўна у ашмяншчыне было такое здарэнне.

Селянін Урбановіч, мой блізкі знаёмы, выпісаў на продаж беларускіх кніжак. Адна шляхоцкая дзяўчынка, 12 год, прыйшла і купіла на 60 кап. кніжак. Але на траціці дзень я даведаўся, што бацькі настрашаны адным польскім чорнасопцам, важнай асобай у парохіі, што быцым іх за беларушчыню перавярнуць у праваслаўе, спадлілі гэныя кніжкі.

За тыдзень прыходзіць да мяне дзяўчынка і просіць прадаць ізноў ей за 85 кап. кніжак — «Цяпер, кажэ, не спялюць: буду хаваць у пуні.»

Янчонак.

Ізноў „пэркалёвы“.

Нашы «пэркалёвыя землячкі», сустрачаючыся са свядомымі беларусамі у супярэччы з імі, часта высказваюць гэткую незнаёмасць элементарных, усім хоць трохку інтэлігентным людзям даўно вядомых праўд, што ім прыходзіцца даказваць ледзве што ня тое, што два разы два—чатыры, а не лаёвая свечка.

Ягомасць Піліп Дубчонак прыводзіць у № 10 «Н. Н.» свой разгавор з «землячком», каторага яму перэканаць не удалося. Калі-б гэты «землячок» быў чалавекам сумленным ды умеў, хоць трохку, логічна і крытычна думаць, — перэканаць яго было-б ня трудна. Што-ж можа быць ясьней ад таго, што нават пасярод людзей, каторыя заўсёды гавораць роднай мовай, каторыя у сваёй роднай мове вучыліся у школе, каторыя чуюць яе ва ўсіх ўрадовых установах, што нават пасярод іх, далёка не ўсякі можа быць свядомым крытыкам, знатаком і судзьдзёй у тым, як ачышчаць родную мову ад уселякіх няспрытных слоў ды зварабоў і замяняць іх лепшымі. Каб даць што небудзь ценнае, трэба пасвяціцца навуцы аб мовах, філалогіі, добра пазнаць усе адмены і гутаркі сваёй мовы і тады разважыўшы і размяркоўваўшы, чалавек можа даць ценную увагу аб мове.

Каб гаварылася аб мове французкай, нямецкай, расейскай ці іншай,—нічога супраціў гэтага не адважыліся выказаць бы і «пэркалёвы»,—але раз гаворка ішла аб беларусах, то відаць «пэркалёвы» думаць, што тут ужо ніякія законы логікі іх не абавязваюць: можна забыцца на тое, што беларускае нацыянальнае адраджэнне цяпер толькі пачынаецца і што каб гаварыць і даводзіць нешта, то трэба ведаць тое аб чым гаворыцца.

Колькі сот гадоў таму назад у нас гасударственай мовай была наша родная беларуская мова, кнігі тады у нас друкавалася шмат (паводле Эстрэйхэра, да заведзеньня грамадкі, кірыліцай было надрукавана кніг па беларуску і украінску—897, па славянску для Беларусі і Украіны 144, значэ усяго 1041 кніга, а па расейску і славянску для Расеі, усяго толькі 556), посьле:

«Усё прайшло, мінула,
Як і не было;
У капцах паснуло,
Зельлем парасло».

Здавалася, што Беларусь нацыянальна ўжо згінула зусім. Перад першымі працоўнікам над адраджэннем бацькоўшчыны, цяжкая стаяла задача. Яўлялася канечная патрэба паставіць родную мову на такую вышыню, каб усё

чыста, што цікавіць сучаснага інтэлігента, можна было у ей выказаць. Тымчасам некалькі сталяў гаварыць па беларуску толькі сярмяжнік і дзеля гэтага сваіх слоў, выхадзячых за граніцу яго кругазору, не хапае. Але пройдзе ешчэ гадоў 20—50, ці колькі, сумленнай і шчырай працы і справа нацыянальнага існаваньня беларускага народу, ня будзе ўжо выклікаць ніякіх супярэчак, будуць у нас свае школы, універсітэты і вучоныя (мо паміж імі знайдудца і слаўныя на ўвесь сьвет людзі), будзе... Эх, шмат чаго будзе гэткага, чаго німа ця пер. Нашы патомкі ўжо што небудзь дастануць па бацькох гатовага, не так як мы, прэдстаўнікі першага пакаленьня нацыянальнага адраджэння Беларусі. Мы павінны цешыцца с таго, што на нашу долю дасталася, хоць і ня лёгкая, але высокая задача падляжэньня фундамэнту пад будынак лепшай будучыны Роднаго Краю. Усякі, колькі можа, павінен у гэтым кірунку працаваць. Справа чыстаты мовы ды падняцьця яе на вышыню вымаганьнеў сучаснасьці, дужа важная. Недахват пакуль што у нас да гэтай работы вучоных спеціалістоў, але ніхай шчыра працуюць самавукі. Калі што зробіць яны і ня гэтак, як трэба, веці патомныя ім даруюць, калі убачуць, што рабілася усё што можна і ад шчырай душы і сэрца.

Усіх сваіх сыноў клічэ Беларусь да працы. Ніхай і «пэркалёвы» скінуць з душы палёт чужага ды пачнуць сплываць Старонцы сыноўскі доўг. Пэўне што лепшая памяць астаецца аб тых, хто хоць і пазнавата, але вярнуўся да бацькоўшчыны, чым аб тых, хто да канца кідаў, у родную матку, гразьі.

Калі бачыць хто у сучаснай беларускай мове недахват, —ніхай успомніць у якіх яна варунках развіваецца! Шмат чаго можна тады зраўмець.

А то ешчэ лепей, каб гэтка крытык сам папрацаваў над чыстатой роднай мовы і на дзель паказаў як і што трэба казаць і пісаць. Само сабой трэба палажыць не мала працы, каб пазнаць родную мову, трэба вучыцца роднай мовы, трэба прыслухацца да таго як народ вымаўляе тое ці іншае слова у тэй ці іншай старане, трэба заглядаць і ў кніжкі і па-

знаць як гаварылі і пісалі даўней на Беларусі. «Землячок» каторы «сам беларус», але роднай мовы даўно адчураўся, ня можа быць крытыкам і судзьдзёй у справе беларускай мовы, лепей бы было яму не бяззубую крытыку разводзіць, а за працу узяцца.

У супярэчках з «землячкамі» прыводзячы гэтыя і падобныя довады, «землячкоў» людзей шчырых, але мала думаўшых аб беларускім адраджэнню, можна перэканаць, ну, а хто ўжо с паміж іх ня зможа логічна думаць аб ей, дакуль на гэта крыва глядзіць начальства, то на гэтых, бадай што прыдзецца махнуць рукой.

Лявон Гмырак.

* * *

Дзе не глянеш—сумам вее—

Поле мёртвае, дугі

Ды курганы пазабуты,

Пачарнеўшыя стагі.

І гляджу у даль з нудою,—

Закрывае вочы сон..

Ах, чы з роднай стараною

Дачэкаць нам лепшых дзён?!

К. Бор—1ч.

Бура.

Сьвішчэ вецер, гнуцца лозы

Да вадз верхамі,

Плачучь хмаркі.—льюцца сьлёзы

Дожджэм над палямі.

Бьюцца хвалі аб карэньня

Вольхаў пазрэзаных

І шуршаць аб жвір каменья

У хвалях збушэваных.

Стогнуць сосны, трэск нясецца..

Воўк за вёскай вьне..

Сэрце с страху чупь-чупь бьецца

І так тужна нье.

А. Петрашкевіч.

З Беларусі і Літвы.

З Віленшчыны

Дзёна.

У нашай Дзісьне атсьвяткавалі Вялікдзень як і у іншых добрых людзей. Хадзілі, старым звычаем,

свайго жыцьця, часта сядзімо каля гнілога карыта растрасеных думак і абманных надзей, усё ж такі мы любюўна глядзімо на нашу моладасьць, і сэрце наша гатова плакаць па утрачанай вясне, і нам хочэцца гукнуць: «Пастэй, весна, не пакідай нас, вярніся ешчэ хоць на момэнт!» У Спірыдона і гэтага не было нічога. Няўжо быў ён рады у гэты дзень? Няўжо гэта ён лежаў, пазираўся ў лостэрку, поўны радасці і светлых думак?

Спірыдон, залажыўшы рукі за сьпіну, хадзіў з вугла у вугал сваёй недікавай кватэры і падводзіў рахункі гэтаму дню.

Дрэнны дзень! Каб можна было, то Спірыдон скасаваў бы яго, выкінуў бы яго с кнігі сваёй памяці. Але пражыты дзень гэта ня тое, што прыгавар у аднаго члена: прыгавар можна спаліць, і ўсё пропала, зрабі толькі гладка. І які гэта дурэнь казаў, што добры пачатак — палавіна справы!..

Не! што ні кажы, а ён павінен быў, вярнуцца, спаткаўшы свінню. Т што робяць вучоныя? Чаму яны не прасьцерагаюць людзей? Каб Спірыдон быў прафэсарам, то ён вучыў бы ўсім казаў бы: «Калі ідзе на каханьне, а табе свіння на спатканьне, — вярніся і сядзі дома. Чаму ён не вярнуўся, тым болей, што ён ясна чуў ў сабе голас: «Спірыдон, вярніся! Спірыдон, вярніся!» Дык не паслухаў жа! Ну, і чорт цябе бары! угнявіўся Спірыдон на сабе самога.

Ну, і Кацярына Паўлаўна.. Справядліва паглядзеўшы, дык не такая ўжо яна краля. Каб і Спірыдон спаліў скрыначку запалак і пашмававаў імі бровы, то меў бы ешчэ можа чарнейшыя, як у яе. Пры гэтым Спірыдон усміхнуўся: узяць бы гаршчок, насыпаць поўны санухі,

наклеіць на ім паперку з напісам: «Кацярыне Паўлаўне. Мазь на бровы» і паслаць ёй. Нашмаруецца, пашускае пэйсы і думае, што яна і німа ведама што. З землямерам пазнаёмілася! Ані прыступу. На казе не пад'едзеш. Басэты!

— Вы, мусіць, с свіннёю вальц тавцавал!— ніяк ня мог дараваць ёй Спірыдон гэтаго насмеханья. І каб што людзкае, а то так ступа, ходзіць, як на кандыбах. Нос—звяно. Але як толькі дайшоў да Спірыдон носа, то ешчэ большая паднялася у ім бура. І гэта было сягонья. Спаткаліся с пісцом з Управы, і ешчэ былі знаёмыя. Выпіць усім хацелася, але ўсе, як баць, голыя Упраўскі пісец і гаворыць Спірыдону.

— Ведаеш, Спірыдон Марцінавіч?

— Што?

— Давай зробім камэрцію: барыш будзем

піць.

— Ну?

— Меняймося на насы!

Тфу, гад печэны! выдумаў! Спірыдон ясна паказаў, што гэтакія жарты выдумляе толькі дурніца. А той улянаў свай, як свіння у гарох.

— Колькі дасі прыдатку?

— Ніхай табе дасць Бог скулу, дурак!

— На чорта мне твая булбатка? Стараўся

жартлівым тонам сказаць і Спірыдон.

— Чым жа кепска булбатка? Не спадабаецца, даў пстрычку і па ўсім. А папробуй панасіць такі пранік, як у цябе—карк адцягне. Дык што: менькі?

Па настаянчаму варто было плюнуць у морду, і ўсё.

Спірыдон хадзіў з вугла у вугал. Ў жываце было пуста, як у беднаго гаспадара ў засеку вясноу, і моташна, як у каталанцы.

Зноў зашуршалі паперкі у шкапіку, зноў пачаў перэбіраць іх Спірыдон. Знайшоў ён равнішнюю скарынку і кусок каўбасы. Хлеб скрыгаў ў зубах, як немазанае кола. Каўбаса ніяк не жэвалася; толькі сьліна цекла, а толку не было. Выплюнуў яе Спірыдон у руку, паглядзеў, размахнуўся і лягнуў ёю з за плеча аб землю, ешчэ і гамашэм прыдавіў.

Злосьць апанавала Спірыдона. Ну, і жыцьцё, каб ты спруцнело! Спірыдон прысеў каля стала. Колькі мінут сядзеў ён, не варушычыся. Потым вочы яго падняліся і зірнулі у лостэрка. У-у-у мардасіна! Можа бі абышлося ўсё, бура улеглася б, і Спірыдон заспакоіўся б. Але гэты прахвост, нос, як сумыслу, зноў засьвярбеў так сама, як і раніцай.

— Не, брат! Німа дуракоў!—Злорадна сказаў Спірыдон.

Здраў ён у гару галаву, прыплюшчыў крыху вочы; нос яго са страху зморшчыўся, так што і зубы выскаліліся. Потым прыгнуў Спірыдон сярэдні палец правай руки да вялікаго пальца.

— Трош! трош! трош!—паняслося па пустой кватэры.

— Так табе і трэба, ашуканцу!—прыгаварываў Спірыдон, даючы у нос пстрычку.

Тарас Гушча.

па горадзе валачобнікі і пеляі пад вокнамі мешчан-хрысціян адвечную песню вясны — «Хрыстос ўваскрос».

Аб п'янстве і буянстве, з увагі на вялікае гадавое свята, пісаць ня буду, бо і так усім добра вядома, што гэтага добра са свечкай у нас шукаць не прыкозціцца...

Хацелася-б слоў колькі сказаць аб беларускай ідэі, аб яе узросце і расцвеце, але і тут навін не багата. Відаць гэта ўжо пад'езджаючы, здалёк, да Дзісны: хаткі шарыя тонучы ў пяску, шэры, сухі пясок перасыпаецца і магільнікі належаць на горад... Калі с сухацупца пад'езджаць пад горад, — трэба праехаць доўгую шарэнгу магільнікоў розных вер. На гэтых абшэрных магільніках у сыпучым, мяккім пясочку выгодна і раскошна спачываць нябожчыкам... І мерцьвяцы сваё соннае царства падсваюць к гораду і горад і людзі ў шэрых хатках заснулі-задрэмалі, услухаючыся ў перэліванне вод у Дзвіне...

Заснуў беларускі гарадок, паснулі людзі, заснулі думы ў галовах, гордасць беларуская ў сэрцах, паснулі і сэрцы ў рабстве, а ў кім ешчэ не заснула душа, той чортавай гарай марочыць галаву, думы і сэрце і пасыля сыпць спакойна, цвёрда, як нябожчыкі ў наспах магільных і... як лычачыя асобы ў нагрэтых сондэм лужах, перэварачываючыся і час ад часу стогнучы с прасоньня. Гэтак сыпць горад, спяць яго жыхары, сыпць беларускае крывічанскае слаўнае племя, а над гэтым сонным царствам ня сыпць толькі векавечнае зло: рабства, ненавісьць і нясытая завісьць людзкая. Як галодны зьвер ходзіць паміж прыспаных душ, ходзіць рабство і таргуе душамі паснуўшых... Ня спіць ненавісьць мёртвых да жывога і душніць жыцьцё... Ня спіць зло.

Прыклады даць вам? Многа іх, лішне многа і я не хачу займаць дарагога мейсца ў нашай ядэнай газэці на іх, а раскажу толькі аб адным.

Ці можна назваць добрым паступак, калі нехта заступае сондэм тым, што ў цемні і шукаюць яго? Ці можна назваць добрым калі нехта куды ланцуі на брата? Калі нехта кідае заломы на спежку тым, што ідуць шукаць волі душы сваёй? Ці можна назваць добрым калі нехта вызываецца быць добравольным пэнэтурам, такім пэнэтурам, каторы заступае дарогу да пазнаньня, да шуканьня... А у нас такая асоба знайшлася. Імя яе Францішка Сьвятополк Мірская з Лысак.

Справа была такая. Пааявіліся ў Дзісне календары беларускіе. Давалі прадаваць іх ва ўсе крамы, далі і ў хаўрусную «панскую» краму прадаваць. Зьявілася раз гэта паня і ўбачыла, — страшная реч, — у панскай краме прадаюцца календары на «мужыцкай» мове. Падняла гвалт і календары, былі выкінуты с крамы. Бо: «беларускіе календары абрасеіваюць народ».

Панячка! чаму-ж ты не загадаеш выкінуць і кроў усю са сваіх жыл, бо і яна-ж у цябе... беларуская? Шкада мне цябе, а найбольш твайе пакалечэнай душы, цябе патомніцу некалісь слаўнага беларускага роду баяр Сьвятополк Мірскіх, каторыя аблівалі зямельку гэта крывёй сваёй і гналі яе касьцямі сваімі, баронючы ад ворагоў. Ты цяпер, забыўшыся на кроў што ў жылах тваіх пльве і на магільні-куртаны пакрываючыя косьці тваіх бацькоў і дзядоў, апынулася ў крыклівым табары ворагаў крыві і душы беларускай!

Памяць закаваных у сталь рыцароў-прашчуроў тваіх, баяр бе-

ларускіх—славіў і праславіць народ у песнях, а да цябе прызнаецца народ беларускі с сорамам на аблічч, бо ты... гасіла святло. Калі яго нясьлі народу лепшыя людзі...

Убіўство.

Канавал з вёскі Міршчына, Леонпольскай воласці, Дзіс. пав., паехаў лягчыць жэрабкоў і забраўся аж пад Стары і Новы-Пажост. Адзін раз прымецілі, што конь яго адзін ходзіць па полі, а канавала знайшлі карчком у студні... Нагляя сьмерць... Асталося дзевяцера дзяцей. А жыла сямейка толькі з бацькавага заробтку. Кужуць, што канавалы дужа не любілі, што Мікола Баран далёка ходзіць і адбірае у іх хлеб. Знайшлі яны падлаго чалавека, які і згодзіўся утапіць бедака Барана... кажуць паліцыя ўжо выкрыла гэтаго убіўцу. Пётра Беларус.

3 усіх старон.

Арэштты.

У Пецярбурзі у звязку з апошнімі работніцкімі забастоўкамі і дэманстрацыямі не прыпыняюцца обыскі і арэштты, каторыя адбываюцца па загаду ахранкі пры жандармскай паліцыі. Арэштоўваюць найбольш асоб, каторыя працуюць у культурна-асветных таварыствах і работніцкіх арганізацыях. Праз гэта ўсе участкі перапоўнены і за недахватом мейсца у вучастках, багата народу перавозюць у «крэсты».

Філарэты і Касо.

Міністр асьветы Касо дужа незадаволен новым філарэцкім таварыствам што залажыў Пурышкевіч. Касо кажа, што Пурышкевіч зрабіў міністэрству асьветы мядзьева джу прыслугу. Якая гэта прыслуга міністр не назваў яе, але Пурышкевіч хваліцца, што ўжо цяпер міністэрству Касо палічаны дні, што хутка нехта другі заступіць мейсцо Касо. Само сабой, што нехта з бліжэйшых па духу да Пурышкева ча.

Між саюзнікоў.

— У Курску у саюзніцкім банку выкрылі новыя растраты і крадзежы. Справу перадалі прокурору.

— Работнікі належачыя да саюзу звярнуліся да правай думскай фракцыі с пратэстам проці дэпутату соц. дэмакратоў. Заяўляючы, што большасць «рускіх работнікоў» нічога супольнага з імі не маюць.

— У Казані быў прафэсар Мерэжкоўскі (ня трэба змешываць з вядомым расейскім пісьменнікам Мерэжкоўскім), каторы дужа апекаваўся студэнтамі акадэмістамі і належаў да стаўпоў правай прафэсуры у Казані. Як цяпер газеты выкрылі, гэты правы прафэсар сыстэматычна гвалтаваў малых дзеўчатак. Калі дз ця жалілося бацькам і бацькі пачыналі справу, то праф. Мерэжкоўскі або перакупляў, або гразіў, будучы сваяком Сталыпіна і выдатным правым дзеяцелем. Калі газеты выпягнулі спраўкі гэтаго прафэсара на яў і пачаліся следзтва, то Мерэжкоўскі раптам дастаў отпуск ад Міністра Касо на выезд за граніцу. Цяпер, кажуць паліцыя яго ловіць.

Падвал сямінары.

На тым тыдні у ночы у Холмі пачаўся пажар сямінары. Агонь захавіў усе будынкы. Згарэла багатая бібліятэка. Дадумываюцца, што сямінарыю падпалілі два уволеныя сямінарысты, каторыя і уцяклі у тую ноч. Разасланы тэлеграмы, каб лавілі бегунцоў.

Хлебная манаполія.

Правіцельство апрацавала вялікі план хлебнай манаполіі з мэтай — вызволіць хлебную таргоўлю ад камісіонераў, дзеля чаго маюць заснаваць па сёлах казённыя «магазыны на збожжа».

Евангелье у роднай мове.

С Петропаўлоўска паведамляюць, што на камчатцы на Вялікдзень першы раз чытаў «місіонер Нестор Евангелье на коньякскай і тунгускай мовах».

Рэдактар І. Луцэвіч.

Выдавец А. Уласоў.

ОРУЖІЕ
всех систем и фирм. Масса новостей оружейн. произв. ПРЯМО ЧЕМ КУПИТЬ оружие, требуйте бесплатный каталог, богато-иллюстриров., содерж. 1140 рис. и 216 страниц мелк. печати, там-же для начинающ. охотн. масса полнов. наставлений. Все гладкоствольное оружие высылаем **БЕЗ СВИДТЕЛЬСТВ.**
НОВОСТИ! Заграничн. пистолеты «Тревога» с курком и спуском, необходимы для защиты от нападения. Цена 2 р. 75 к. без пересылки, 50 патронов 70 кол. **ВСЕ ДЛЯ СПОРТА:** Куртки и шапочки бьяме, дамск. и мужск. лыжи, коньки и пр., требуйте отдельн. прейс-куронт спорта.
ГАРАНТИЯ! Если товар не понравится — деньги возвращаем обратно. Третье бепал. каталог.
Оружейный магазин Торгового Дома Ф. ФАЛЬКОВСКИЙ и М. ШИРОКОРЯДЕНКО, Москва, Столешников пер., № 6.

Т-ва „Правдадик“

Віленскі аддзел

Вільня, Вялікая вул., д. гр. Тышкевіча № 96, тэлеф. 10—13.
» » » д. Сыркіна № 42, тэлефон № 18—08.
Коўна, Мікалаеўскі праспэкт дом № 15, тэлефон 1—87.

Галёшы навейшых фасонаў

Цацкі

Непрамакаючыя плашчы

Падарожныя рэчы

Чэмаданы

Картонкі

Порт-пледы

Сумкі і др.

Шчоткі і грэбяні

Помпадуры скураныя вядомай фабрыкі Бэклі

Лінолеум найлепшая насьцілка падлог для дач і кватэр.

Мячы с сеткамі

Футболы англікіе

Прыборы для тэніса

Шыны экіпажныя, веласапады і аўтамабільныя.

Усе тэхнічныя і хірургічныя гумілястыковыя і азбэстовыя вырабы.

Слаўныя СЕЯЛКІ чэскай фабрыкі МЭЛІХАРА ў Брондыс: лемешныя Унікум, камбінаваныя Імпэратар, да штучных навозоў Полэнія і талерачныя.

Сеялкі раскідаючыя Эккерта 12, 10, і 8 ступовыя самай навейшай канструкцыі.

Сеялкі амерыканскія Супэрыор лемешныя камбінаваныя і талерачныя.

Сеялкі да навозоў арыганальныя Вэстфалія—Голіат Куксмана.

Плугі адноскібовыя Сухэняго.

Двохскібоўцы Сухэняго, Завадзкаго і сучальна стальныя Эккерта.

Культыватары бароны, валы, качалкі.

Значнікі і абышнікі. ямнікі да бульбы.

Машыны і прылады малачарскія.

СУЛІЦЬ ЗЫГМУНТ НАГРОДЗКІ

Вільня, Завальная № 11.

Знаменітыя швэдзкія цэнтрафугі

„ДІАБОЛО“

а такжэ масляркі, цёскачы, жбаны да малака, студзекнікі, цацзілкі, фільтры, фарба да масла і усеякіх малачарскіх прылад вялікі выбар

Суліць Зымгунт Наградзкі

Вільня, Завальная вуліца № 11.

Цэннікі на жаданьня высылаюцца адваротнай почтай.